

INCRIMINAREA INFRACTIUNILOR CONTRA LIBERTĂȚII ȘI INTEGRITĂȚII SEXUALE

Amelia DIACONESCU

Spiru Haret University, Romania

Faculty of Juridical, Economic and Administrative Sciences, Craiova

Abstract

Life and health represent social values which define the main attributes of the individual. The life of the individual represents his social existence, fulfilling the possibility to participate to the social relationships, to exercise the rights and interests and perform his obligations. Among the fundamental rights and freedoms of the private entity we also count the ones regarding the sexual freedom, namely the possibility that the individual, irrespective of his gender, decides alone for his sexual life, without the fear that other persons can prevent him from taking advantage of this right.

The individual's sexual life represents an important social value, which is identified with the vital attribute of personal and species-wide preservation, with the ration of being itself. The individual's sexual life appeared at the same time with the person as a social individual.

Keywords: *Criminal Code, dignity, freedom and integrity, human right*

Introducere

Din cele mai vechi timpuri, omul a conștientizat necesitatea reglementării raporturilor juridice cu semenii săi și astfel a fost creat un drept cutumiar, nescris pentru ca în viitor să fie introdus un drept scris cu caracter de „lege”. Ocrotirea omului prin mijloace de drept penal s-a impus ca o necesitate încă de la primele acte normative cu caracter penal, reprezentând astfel un interes major al legislației, jurisprudenței și doctrinei penale de-a lungul timpului.

Reprimarea agresiunilor față de o persoană a apărut ca o necesitate a conservării, grupului social, atât în perioada când nu a existat o reglementare juridică (reacția dominantă fiind sub forma instinctivă sau a răzbunării nelimitate a celui mai puternic), cât și în perioada juridică a omenirii (sub forma talionului, a compoziției facultative, a compoziției obligatorii și a etatizării represiunii penale). Toate

legiuirile din antichitate, evul mediu, evul modern, cât și din epoca noastră, au incriminat faptele care aduceau atingere persoanei umane¹.

Așadar, legiuitorul român aprobă că cea mai mare valoare pe care legea penală trebuie să o protejeze este libertatea persoanei umane. Titlul I al părții speciale cuprinde infracțiunile contra persoanei și este structurat în noua capitole: Capitolul I-Infracțiuni contra vieții (art. 188-192); Capitolul II-Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății (art. 193-198); Capitolul III-Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie (art. 199-200); Capitolul IV-Agresiuni asupra fătului (art. 201-202); Capitolul V-Infracțiuni privind obligația de asistență a celor aflați în primejdie (art. 203-204); Capitolul VI-Infracțiuni contra libertății persoanei (art. 205-208); Capitolul VII-Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile (art. 209-217); Capitolul VIII-Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale (art. 218-223); Capitolul IX-Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private (art. 224-227).

Aspecte comune ale infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale în legislația penală română

Infracțiunile contra libertății și integrității sexuale, reprezintă grupul de infracțiuni prevăzute în Capitolul VIII al Părții speciale a Codului penal. Acestea sunt fapte prejudiciabile, săvârșite cu intenție, care vatamă sau pun în pericol relațiile sociale privitoare la libertatea și integritatea sexuală a persoanei. Așa cum reiese din definiție, obiectul juridic generic al infracțiunilor din grupul specificat îl reprezintă relațiile sociale referitoare la libertatea sexuală și la demnitatea persoanei.

Sănătatea și viața sunt valori sociale care reprezintă atributele principale ale persoanei. Viața persoanei reprezintă existența socială a acesteia și anume posibilitatea de a participa la relațiile sociale, de a-și exercita drepturile și interesele și de a-și executa obligațiile. Între drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei fizice sunt incluse de asemenea și cele care se referă la libertatea sexuală, referitoare la capacitatea persoanei, indiferent de sex, de a decide cu privire la viața sa sexuală, fără îngrijorarea că alte persoane o pot împiedica sau forța în exercitarea acestui drept.

Viața sexuală a omului reprezintă o valoare socială importantă, care se identifică cu însușirea vitală a conservării individului respective a speciei, cu însăși rațiunea de a fi a persoanei. Viața sexuală a persoanei a apărut o dată cu persoană, ca individ social. Caracterul și formele ei s-au schimbat pe măsură ce s-a reformat structura socială. Cultura modernă exercita influența asupra persoanei, determinând-o să-și perfecționeze viața sexuală.

¹ G. Antoniu, *Noul Cod penal. Reflecții asupra infracțiunilor contra persoanei*, Ed. C.H. Beck, București, 2013 p. 23.

Infracțiunile referitoare la viața sexuală, au o profundă conotație antisocială care stârnește repercusiuni deosebit de nocive pe plan social, contra unei desfășurări normale a vieții sexuale a persoanelor. De moment ce îndeplinirea atributelor inalienabile ale persoanei în sfera relațiilor sociale cu privire la viața sexuală reprezintă una din bazele existenței societății, lezarea acestor relații generează o stare de pericol social, un dezechilibru deosebit de periculos pentru însăși existența societății. De aceea reacția penală împotriva acestor infracțiuni, constituie o necesitate imperioasă.

Infracțiunile contra libertății și integrității sexuale a persoanei, după cum rezultă și din denumirea lor, sunt grave manifestări contra persoanei, luată în considerare în mod individual, împotriva unor drepturi, care sunt indiscutabil legate de existența fizică și de personalitatea ei, dreptul fără de care aceasta nu ar putea fi concepută.

Ca drepturi considerabile ale persoanei, aceste drepturi au un caracter absolut, sunt opozabile tuturor, în sensul că ceilalți membri ai societății sunt obligați a nu face nimic de natură să aducă atingere drepturilor titularului.

Fiecare din infracțiunile cuprinse în Capitolul VIII al părții speciale a Codului penal, au și un obiect juridic special, format din ansamblul relațiilor sociale privitoare la anumite valori sociale specifice, care derivă din viața sexuală a persoanei. Aceste valori sociale specifice sunt: libertatea sexuală și inviolabilitatea sexuală. Libertatea sexuală semnifică libertatea persoanei împotriva agresiunilor și abuzurilor sexuale cu caracter infracțional, condiționată de autoimpulsionarea persoanei în planul convingerii de sine stătătoare cu cine și în ce mod să își satisfacă necesitatea sexuală. Dacă libertatea sexuală presupune manifestarea anticipată a dorinței persoanei de a-și satisface necesitatea sexuală, atunci inviolabilitatea sexuală presupune lipsa sau nerelevanța unei asemenea dorințe.

Pe lângă relațiile sociale cu privire la valorile sociale, amintite mai sus, infracțiunile prevăzute în capitolul VIII al părții special a Codului Penal pot aduce atingere relațiilor sociale cu privire la libertatea psihică, integritate corporală, sănătatea sau viața persoanei.²

Obiectul material al infracțiunilor privind viața sexuală a persoanei îl constituie de regulă corpul omenesc, asupra căruia acționează subiectul activ, indiferent dacă acesta aparține unei persoane tinere sau în etate, se afla sau nu în plinitudinea facultăților fizice sau psihice. În cazul infracțiunii important este ca făptuitorul influențează asupra corpului altei persoane, și nu asupra propriului corp.

În ceea ce privește aspectul laturii obiective infracțiunile contra libertății și integrității sexuale se comit printr-o acțiune. O parte importantă din faptele infracționale prevăzute de Capitolul VIII Codul penal, sunt infracțiuni materiale.

² Sergiu Brânză, Xenofon Ulianovschi, Ulim Vitalie Stati, Vladimir Grosu, Ion Țurcanu, *Drept Penal. Partea specială*, vol. II, ed. a II-a, Ed. Cartier Juridic.

Având în vedere această conjunctură, la calificarea faptei este obligatorie stabilirea legăturii de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Sub aspectul laturii subiective, la majoritatea infracțiunilor din Capitolul VIII, forma de vinovăție se exprimă prin intenție. De regulă, motivul din care a acționat făptuitorul sau scopul urmărit de acesta, fie starea emoțională ce l-a caracterizat, nu prezintă relevanță la calificarea infracțiunii, având semnificație doar pentru individualizarea pedepsei. Mobilul este cel care a determinat săvârșirea infracțiunii, iar scopul, la anumite infracțiuni prevăzute în acest titlu, este reprezentat de un scop special urmărit de făptuitor.

Subiectul activ al infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale poate fi de regulă orice persoană care îndeplinește condițiile generale privind răspunderea penală. Subiectul pasiv este persoana asupra căreia se exercita acțiunea sau inacțiunea subiectului activ și care suferă consecințele acțiunii sau inacțiunii subiectului activ.

Elementul material al laturii obiective, al infracțiunilor contra libertății și integrității persoanei se realizează de cele mai multe ori, prin acțiuni foarte variate. Mijlocul de săvârșire a faptei nu prezintă în general relevanță pentru existența acestor infracțiuni.

Urmarea imediată la toate infracțiunile contra persoanei este prevăzută expres în textul de lege și constă fie în producerea unui rezultat, fie într-o stare de pericol pentru valoarea socială ocrotită.

Aceste categorii de infracțiuni sunt infracțiuni comisive. La aceste infracțiuni pot fi concepute și efectuate acte care să constituie forme de activitate infracțională imperfect, adică actele de pregătire și tentativă³.

Actele de pregătire deși posibile la majoritatea infracțiunilor contra persoanei, nu sunt incriminate, iar în unele cazuri sunt absorbite în tentativă. Tentativă, posibilă la aproape toate infracțiunile contra persoanei, este sancționată numai la unele dintre acestea.

Consumarea infracțiunilor contra libertății și integrității persoanei, are loc în momentul producerii rezultatului socialmente periculos, așa cum este descris în norma de incriminare.

Evoluția incriminării infracțiunii de hărțuire sexuală în Codul penal român

Noțiunea de hărțuire sexuală apare pentru prima dată în SUA prin deceniul opt al secolului trecut ca o expresie a mișcărilor împotriva discriminărilor la locul de muncă pe motive de sex, sancționând comportamentul de natură sexuală abuziv al angajatorilor⁴.

³ V. Dongoroz și colaboratorii, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. III, Partea specială, Ed. Academiei Române, București, 1971, p. 176.

⁴ V. Dobrinioiu, W. Brînză, *Considerații privind infracțiunea de hărțuire sexuală*, în R.D.P. nr. 4/2002, p. 22.

În Codul penal din 1937, în art. 425, era incriminat „Atentatul la pudoarea prin abuz de putere”, fapta constând în fapta funcționarului public de a întreține raport sexual sau inversiune sexuală cu o persoană arestată sau deținută, aflată în paza sa.

După o perioadă de dispute parlamentare și controverse teoretice purtate pe marginea acestui subiect, a fost adoptată Legea nr. 61 din 16.01.2002 privind adoptarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 89/2001 pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul penal, referitoare la infracțiuni privind viața sexuală, prin care a fost introdusă pentru prima dată în Codul penal român, în art.203 indice 1, iar în noul Cod penal la art. 223, infracțiunea de hărțuire sexuală. Incriminarea hărțuirii sexuale este una din inițiativele legislative demne de a fi apreciate, întrucât are menirea de a armoniza dreptul penal intern cu cel European, iar în primul rând, de a reprimă comportamentul abuziv al unor angajatori care condiționează ocuparea unui loc de muncă de obținerea unor favoruri sexuale.

În urma studiilor realizate în numeroase țări cu privire la acest subiect, a rezultat ca 88% dintre 9000 de femei interogate, au declarat că au fost victime ale unei hărțuiri sexuale la locul de muncă. Un alt studiu efectuat în S.U.A a constatat că 60% dintre cei chestionați credeau că nu are nici un sens să formuleze o plângere sau o sesizare în cazul în care ar fi fost hărțuiți la serviciu, ci dimpotrivă, dacă ar fi procedat astfel, și-ar fi agravat situația economică și socială. Faptul că în România nu au fost efectuate studii cu privire la hărțuirea sexuală și nu se cunoaște exact amploarea acestui fenomen, nu înseamnă că nu ne confruntăm cu astfel de situații.

Inițial, Codul penal din 1969 nu incrimina hărțuirea sexuală, ci aceasta a fost introdusă ulterior, în art. 203¹, fiind definită ca hartuirea unei persoane prin amenințare sau constrângere, în scopul de a obține satisfacții de natură sexuală, de către o persoană care abuzează de autoritatea sau de influența pe care i-o conferă funcția îndeplinită la locul de muncă⁵, sancțiunea fiind închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

Prin Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați⁶este sancționată drept contravenție, afectarea deciziilor privind o persoană de acceptarea sau respingerea de către aceasta a unui comportament care ține de hărțuirea sexuală a acesteia. Prin hărțuire în sensul actului normativ menționat se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedorit, legat de sexul persoanei, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității persoanei în cauză și crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor. Prin hărțuire sexuală în sensul aceluiași act normativ se înțelege situația în care se manifestă un comportament nedizerabil cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal sau nonverbal, având ca obiect sau efect lezarea demnității unei persoane și în special crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor.

⁵ Incriminarea faptei de hărțuire sexuală s-a făcut prin Legea nr. 61/2002 de aprobare a O.U.G. nr. 89/2001 pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul penal referitoare la infracțiuni privind viața sexuală, publicată în M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

⁶ Republicată în M.of.nr.326 din 5 iunie 2013.

Hărțuirea sexuală a existat din cele mai vechi timpuri și reprezintă un complex de atitudini, exprimate sau sugerate prin cuvinte sau fapte. Cert este că de cele mai puține ori aceste manifestări sunt corelate cu seducția sau cu obținerea de favoruri de natură sexuală, fiind probabil un mod de confirmare a puterii și supremației pe care agresorul consideră că o are în fața victimei. Cu privire la această infracțiune, trebuie accentuat faptul că multor cetățeni nu le este familiară existența unei incriminări legale pentru această faptă, cu toate că majoritatea ar putea să ne spună cu ușurință în ce constă ea.

Definiția infracțiunii de hărțuire sexuală, introdusă în Codul Penal prin Legea nr. 61/2002, este preluată din legislația franceză, care incriminează această faptă în Codul muncii, odată cu preluarea definiției infracțiunii fiind preluate implicit și neajunsurile acesteia⁷.

În reglementarea infracțiunilor privitoare la viața sexuală, legiuitorul roman a implementat de-a lungul timpului obligații asumate prin Convențiile la care statul roman este parte semnatară și pe cele din conținutul Directivelor emise de forurile abilitate. Dintre Convențiile amintite ne referim în special la: Declarației Universale a Drepturilor Omului; Convenția Europeană a Drepturilor Omului; Pactul Internațional privitor la drepturile civile și politice; Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene; Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007 semnată de România la aceeași dată⁸.

Dreptul penal are scopul de a asigura cadrul juridic corespunzător apărării valorilor sociale fundamentale. Între drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei fizice sunt incluse și cele care privesc libertatea sexuală.

Promovarea egalității de șanse și a non-discriminării reprezintă o situație primordială a statelor membre ale Uniunii Europene și se găsește anexată în numeroasele directive care reglementează egalitatea de gen.

În mod obișnuit hărțuirea sexuală consta într-un comportament indezirabil, de natură sexuală care afectează demnitatea victimelor. Victime ale hartuirii sexuale pot fi atât femeile cât și bărbații, hărțuitorii putând fi, la rândul lor, de ambele sexe, dar marea majoritate a cazurilor, implica femeile ca victime.

Abordată uneori ca o conduită normală, hărțuirea sexuală a fost considerată, în România, multă vreme un capriciu al femeilor care încearcă să atragă atenția asupra lor, astfel că incriminarea ei în justiția română a însemnat un evoluție evident, având drept finalitate reprimarea comportamentului prin care determină ocuparea, menținerea, avansarea într-un anumit post, prin dobândirea unor satisfacții de natură sexuală.

⁷ Teodora Cătălina Godâncă-Herlea, *Hărțuirea sexuală. Aspecte controversate*, în *Caiete de drept penal* nr. 1/2006, p. 77.

⁸ <https://www.scribd.com/document/368463632/radu-narcisa-rezumat-romana-1-pdf>.

Hărțuirea sexuală a fost incriminată pentru prima dată în legislația penală romană în anul 2002 fiind introdusă în cadrul infracțiunilor privitoare la viața sexuală prin Legea nr. 61/2002 de aprobare a O.U.G. nr. 89/2001 pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul penal referitoare la infracțiuni privind viața sexuală.

Așa cum reiese din dispozițiile art. 203 VCP pentru existența infracțiunii este necesară îndeplinirea unor condiții: existența unei hărțuiri constând din acte repetate care să indice caracterul de obicei; hărțuirea să se comită prin amenințare sau constrângere; hărțuirea prin amenințare sau constrângere să se realizeze în scopul obținerii unor satisfacții de natură sexuală; autorul să abuzeze de autoritatea sau influența pe care i-o conferă funcția îndeplinită la locul de muncă.

În doctrină au existat opinii diferite, astfel s-a arătat de către unii autori ca hărțuirea sexuală nu poate fi concepută decât în cadrul locului de muncă, în timp ce alții consideră că se pot sancționa faptele și atunci când ele depășesc cadrul relațiilor ierarhice de muncă, o astfel de abordare fiind mult mai realistă și totodată în acord cu legislațiile altor state.

Problemele ridicate sunt numeroase, dezbateri purtându-se asupra înțelesului expresiei „hărțuire sexuală”, posibilității comiterii faptei cu ajutorul constrângerii fizice, redefinirea satisfacțiilor de natură sexuală, nearătarea de către legiuitor a beneficiarului acestor satisfacții. Rezolvarea acestor problem, revine instanțelor de judecată ce au rolul să stabilească în concret care sunt acele comportamente ce antrenează răspunderea autorului lor pentru infracțiunea de hărțuire sexuală.

Pentru lămurirea tuturor problemelor ce au fost puse în discuție în doctrină cu privire la această infracțiune, dispozițiile infracțiunii cunoaște în Codul penal român o nouă sistematizare, prin crearea a două texte, primul text cuprinde hărțuirea propriu zisă, inclusă în rândul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, celălalt, referitor la așa numita „hărțuire verticală” comisă prin abuz de autoritate, fiind inclus în capitolul destinat infracțiunilor contra serviciului.

Făcând o comparație între vechiul și actualul text de lege observăm că legiuitorul abandonează reglementarea veche, dând infracțiunii în discuție un nou conținut. Una din principalele modificări adusă textului de lege, constă în renunțarea la folosirea noțiunii de hărțuire, care a generat în doctrina de specialitate ample discuții, acest termen fiind înlocuit cu expresia „pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală”.

Legiuitorul a renunțat, de asemenea la condițiile impuse, adică s-a renunțat la condiția prin care hărțuirea trebuia să aibă loc prin constrângere sau amenințare, în scopul de a obține satisfacții de natură sexuală.

Deși a fost modificat conținutul infracțiunii, reglementarea legală, este oarecum incompletă și în actualul Cod penal. Legiuitorul nu precizează nici de această dată, cine este beneficiarul favorurilor sexuală fiind de părere că dispozițiile art. 223 C. pen., trebuie interpretate în sensul că pretinderea acestora se poate face atât în beneficiul autorului actelor de pretindere cât și în beneficiul altei persoane.

Așadar definiția data infracțiunii de hărțuire sexuală, se potrivește mult mai bine realităților sociale actuale, totodată dispozițiile art. 223 sunt mult mai apropiate de definirea hărțuirii sexuale din alte legislații.

Astfel „hărțuirea sexuală” este reglementată în partea specială, la Titlul I „Infracțiuni contra persoanei”, în capitolul VIII „Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale” la art. 223 C. pen.

În Codul penal din 2009⁹ hărțuirea sexuală apare atât ca infracțiune contra libertății și integrității sexuale, în art. 223, reprezentând pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similar, dacă prin aceasta victimă a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, dar apare și ca infracțiune de serviciu, în art. 299 „folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, ca fiind fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgent ori a intarsia în îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele aceluia act de serviciu, fiind incriminate tot aici și pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profita de o situație de autoritate ori de superioritatea asupra victimei, ce decurge din funcția deținută.

În prezent, hărțuirea sexuală în România este reglementată în patru acte normative, atât din sfera civilă, cât și din sfera penală.

1. *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse pentru femei și bărbați*

Hărțuirea sexuală este „situația în care se manifestă un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal, nonverbal, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității unei persoane și, în special, crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor¹⁰”. Această situație se poate petrece la locul de muncă sau în alt loc în care persoana respectivă își desfășoară activitatea, precum și în afara orelor de lucru: evenimente organizate de companie, cursuri, team-building-uri. Pot fi victime ale hărțuirii sexuale nu numai angajații unei companii, ci și aplicanții pentru un post, consultanții, studenții care fac practică, voluntarii.

⁹ Legea nr. 286 din 17 iulie 2009 privind Codul penal.

¹⁰ Art. 11 din Legea nr. 202/2002 „Constituie discriminare bazată pe criteriul de sex orice comportament nedorit, definit drept hărțuire sau hărțuire sexuală, având ca scop sau efect: a) de a crea la locul de muncă o atmosferă de intimidare, de ostilitate sau de descurajare pentru persoana afectată; b) de a influența negativ situația persoanei angajate în ceea ce privește promovarea profesională, remunerația sau veniturile de orice natură ori accesul la formarea și perfecționarea profesională, în cazul refuzului acesteia de a accepta un comportament nedorit, ce ține de viața sexuală”.

2. Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Hărțuirea sexuală este considerată discriminare bazată pe criteriul de sex. Orice comportament activ sau pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o anumită comunitate față de alte persoane¹¹. Grupuri de persoane sau comunități, vor atrage răspunderea civilă ori contravențională, dacă nu intră sub incidența legii penale.

Constituie contravenție, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități.

Este interzisă de asemenea victimizarea unei persoane, adică tratamentele adverse aplicate acesteia ca urmare a faptului că persoana respectivă a depus o plângere pentru că s-a considerat hărțuită sexual.

3. Codul penal

Hărțuirea sexuală devine infracțiune atunci când în mod repetat se pretind favoruri de natură sexuală în cadrul relației de muncă sau a unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare. Se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă¹².

4. Codul muncii

Codul muncii conține prevederi indirecte legate de hărțuirea sexuală, astfel:

- orice discriminare față de un salariat este interzisă¹³. Constituie discriminare directă actele și faptele de excludere, deosebire, restrictive sau preferință, care au ca

¹¹ Art. 2 alin. (5) O.G. nr. 137 din 31 august 2000 (republicată) privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, „Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

¹² Art. 223 Cod penal „(1) Pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. (2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate”.

¹³ Art. 5 Codul muncii „(1) În cadrul relațiilor de muncă funcționează principiul egalității de tratament față de toți salariații și angajatorii. (2) Orice discriminare directă sau indirectă față de un salariat, bazată pe criterii de sex, orientare sexuală, caracteristici genetice, vârstă, apartenență națională, rasă, culoare, etnie, religie, opțiune politică, origine socială, handicap, situație sau responsabilitate familială, apartenență ori activitate sindicală, este interzisă. (3) Constituie discriminare directă actele și faptele de excludere, deosebire, restricție sau preferință, întemeiate pe unul sau mai multe dintre criteriile prevăzute la alin. (2), care au ca scop sau ca efect neacordarea, restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării drepturilor prevăzute în legislația muncii. (4) Constituie discriminare indirectă actele și faptele întemeiate în mod aparent pe alte criterii decât cele prevăzute la alin. (2), dar care produc efectele unei discriminări directe”.

scop sau ca efect neacordarea, restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării drepturilor prevăzute de legislația muncii.

- orice salariat care prestează o muncă beneficiază de condiții de muncă adecvate activității desfășurate, de protecție socială, de securitate și sănătate în muncă, precum și de respectarea demnității și a conștiinței sale, fără nici o discriminare.

Salariatul are în principal următoarele drepturi:

- dreptul la egalitate de șanse și de tratament;
- dreptul la demnitate în muncă;

Pentru prevenirea și eliminarea oricărui comportamente, definite drept discriminare bazată pe criteriul de sex, deci și hărțuire sexuală, angajatorul are următoarele obligații:

- să prevadă în regulamentele interne ale unităților sancțiuni disciplinare pentru angajații care încalcă demnitatea personală a altor angajați prin crearea de medii degradante, de intimidare, de ostilitate, de umilire sau ofensatoarea, prin acțiuni de discriminare;

- să asigure informarea tuturor angajaților cu privire la interzicerea hărțuirii și a hărțuirii sexuale la locul de muncă, inclusiv prin afișarea în locuri vizibile a prevederilor regulamentelor interne ale unităților pentru prevenirea oricărui act de discriminare bazat pe criteriul de sex.

Angajatorul nu va permite și nu va tolera hărțuirea sexuală la locul de muncă și va face public faptul că încurajează raportarea tuturor cazurilor de hărțuire sexuală, indiferent cine este ofensatorul.

În timp ce societatea noastră se dezvoltă pe zi ce trece, este tot mai des întâlnit faptul că atât în România cât și în celelalte state un număr tot mai mare de indivizi abuzează de autoritatea sau influența pe care le-o conferă funcția îndeplinită la locul de muncă în așa fel încât prin acte repetate de amenințare sau constrângere să poată obține satisfacții sexuale.

Concluzii

Infracțiunea de hărțuire sexuală își are locul între infracțiunile privitoare la viața sexuală și care sunt grupate sub același titlu deoarece scopul pe care autorul îl urmărește este același ca și în cazul violului, adică de a obține satisfacții de natură sexuală.

Hărțuirea sexuală este sintagma lansată pentru a descrie un comportament de natură sexuală cu caracter umilitor. Evoluția reglementarilor în această privință s-a făcut pe un plan mai larg al combaterii discriminărilor de orice fel, ajungându-se, în final, la particularizarea infracțiunii de hărțuire sexuală, așa cum este ea reglementată în codul penal¹⁴.

¹⁴ Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *Drept penal. Partea specială*, ed. 3, Ed. All Beck, București, 2005, p. 152.

Așa cum s-a precizat, hărțuirea sexuală este reglementată în art. 223 C. pen., articol ce trebuie coroborat cu normele din Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați.

Astfel articolul 223 din Codul penal incriminează: „hărțuirea unei persoane prin amenințare sau constrângere, în scopul de a obține satisfacții de natură sexuală, de către o persoană care abuzează de autoritatea sau influența pe care i-o conferă funcția îndeplinită la locul de muncă”, iar Legea nr. 202/2002 definește hărțuirea ca: „situația în care se manifestă un comportament nedorit cu conotație sexuală, exprimat fizic, verbal sau nonverbal, având ca obiect sau ca efect lezarea demnității unei persoane și, în special, crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor”.

Se poate să observa că legiuitorul încearcă să protejeze viața sexuală a oricărei persoane împotriva unor comportamente considerate intolerabile. Lăsând la o parte latura juridică a acestei infracțiuni, hărțuirea sexuală se realizează concret prin acțiuni cum ar fi: săruturi, mângâieri, atingeri de natură sexuală, discuții cu conotație sexuală, anumite gesturi prin care hărțuitorul creează o stare neplăcută, stânjenitoare pentru persoana vătămată. Manifestările hărțuirii sexuale pot fi: priviri insistente (focalizate spre decolteu sau spre organele sexuale), aluzii cu conotații sexuale, comentarii incomode sau apelative nedorite. Victimele sale sunt, de obicei, femeile divorțate sau singure, dar nu puține sunt cazurile în care copiii, femeile căsătorite sau bărbații sunt hărțuiți sexual.

Acest comportament care alterează relațiile sociale nu se manifestă întotdeauna în mod public, hărțuirea poate avea și un caracter privat.

De cele mai multe ori victimele hărțuite sexual nu au o atitudine ofensivă și renunță la locul de muncă pentru a scăpa de alte neplăceri dar mai există și situații în care acestea decid să rămână la locul de muncă, dar acumulează un nivel de stres care se va reflecta inevitabil atât în mediul și calitatea de lucru, cât și în cel personal.

În prezent deși reglementată în Codul penal, este nevoie ca persoana vătămată să își exprime dorința pentru ca aparatul juridic să fie pus în mișcare. Din păcate, nu se acordă importanță prea mare acestui fapt, întrucât în acest moment în România nu se prea cunosc hotărâri în sensul condamnării persoanelor care au săvârșit infracțiunea de hărțuire sexuală, deși legea prevede ca hărțuitorul este pasibil de închisoare de la trei luni la un an.

Unul din argumentele pentru care nu sunt consolidate hotărâri în această situație este și acela că, în multe cazuri persoana hărțuită nu intenționează să facă public acest lucru prin demararea unui proces. Un lucru defavorabil îl constituie și atitudinea populației față de această situație. În această situație se ridică un impediment în sancționarea faptelor de hărțuire sexuală prin existența atitudinii de dezaprobare față de persoana hărțuită. De multe ori se aruncă și asupra ei o parte din vina, fiind acuzată pentru imaginea sa instigatoare care a dus la săvârșirea actului hărțuitor.

Hărțuirea sexuală se comite prin pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul relației de muncă, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare.

Codul anterior constituie legea mai favorabilă sub aspectul condițiilor de incriminare a faptei de hărțuire sexuală, deoarece fapta constituie infracțiune numai dacă se comite prin constrângere sau amenințare, în timp ce în noul Cod penal este suficientă pretinderea repetată de favoruri de natură sexuală. Sub aspectul, limitelor maxime de pedeapsă a închisorii, noua lege este mai favorabilă, în timp ce Codul anterior este mai favorabil în cazul pedepsei amenzii, deoarece, potrivit noului Cod penal, pedeapsa amenzii se aplică în sistemul zilelor-amendă.

Bibliografie

1. Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. 2, Ed. C.H. Beck București, 2014
2. Mihail Udroi, *Fișe de drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014
3. Mihail Udroi, *Drept penal. Partea specială, Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București 2014
4. Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a III-a, Ed. All Beck, București, 2005
5. Vasile Dobrinou, Mihai-Adrian Hotca, William Gabriel Brînză, *Probleme de drept din jurisprudența penală*, Ed. Wolters Kluwer, România
6. Vasile Dobrinou, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Ed. Wolters Kluwer România
7. Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2007
8. Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009
9. George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), Versavia Brutaru, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Ioan Griga, Ion Ifrim, Gheorghe Ivan, Gavril Paraschiv, Ilie Pascu, Ion Rusu, Marieta Safta, Iancu Tănăsescu, Tudorel Toader, Ioana Vasii (autori), *Explicațiile noului Cod penal, Volumul I (articolele 257-366)*, Ed. Universul Juridic, București, 2016
10. Petruț Ciobanu, Dragoș Bogdan, *Noul Cod penal adnotat*, Ed. Rosetti Internațional, 2015
11. Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2015.